

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Taidot elämään-hanke VALMA-luokissa

Opettajien näkökulma

Christa Wikberg

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05/ 2018

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Christa Wikberg	Sivumäärä 34 ja 4 liitesivua
Työn nimi Taidot elämään-hanke VALMA-luokissa: Opettajien näkökulma	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tiina Valkendorff	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Lasten ja nuorten säätiö	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö käsittelee Taidot elämään-hankkeen eri toimintojen merkitystä VALMA-luokissa opettavien opettajien näkökulmasta. Taidot elämään-hankeeseen kuuluu neljä erilaista toimintoa, joiden tarkoitus on vahvistaa nuorten elämäntaitoja toiminnallisilla menetelmillä. Taidot elämään-hankkeen toiminnot tukevat ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen eli VALMAN opetussuunnitelmaa, joka antaa nuorille mahdollisuuden osallistua normaali koulutyöstä poikkeavaan toimintaan.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimus kohteena on Taidot elämään-hanke joka, on Lasten ja nuorten säätiön koordinoima Sosiaali- ja terveysministeriö tukee hanketta veikkauksen tuotoilla. Taidot elämään-hankkeen eri toimintojen tarkoitus on harjoittaa VALMA-luokissa opiskelevien nuorten hyvää itsetuntoa, vahvistaa sosiaalisia taitoja sekä rohkaista toimimaan ja kokeilemaan asioita.</p> <p>Tämä opinnäytetyön kehittämismenetelmä on toteutettu laadullisilla menetelmillä. Menetelmänä on käytetty verkkokyselyä ja haastattelua. Verkkokysely lähetettiin kaikille Taidot elämään-hankeeseen osallistuneille opettajille, jonka jälkeen haastateltiin osa hankkeeseen osallistuneista opettajista. Verkkokyselyn ja haastattelun avulla saatiin selkeyttä siihen, miten opettajat näkevät hankkeen merkityksen VALMA-luokissa.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista voidaan päätellä hankkeen tarpeellisuus ja ajankohtaisuus. Verkkokyselyn ja haastattelun avulla nousi esiin yhdessä tekemisen tärkeys ja sen tukeminen, rohkeus, osaaminen ja onnistumisen ilo. Tuloksista nousi esiin myös turvallisen, luotettavan ja ammattitaitoisen ohjaajan merkitys VALMA-luokissa opiskeleville nuorille.</p>	
Asiasanat elämäntaito, toiminnalliset menetelmät, nuori, yhdessä tekeminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Christa Wikberg	Number of Pages 34 and 4 attachment pages
Title Taidot elämään (Skills for Living) Program in VALMA classes. Teachers point of view.	
Supervisor(s) Tiina Valkendorff	
Subscriber and/or Mentor The Children and Youth Foundation	
Abstract <p>This thesis is about Taidot elämään (Skills for Living) program. The different active methods that this program provides to young people who study in VALMA (Preparing Vocational Education) and how the teachers see the importance of these used methods in the class. Taidot elämään program includes four different kind of functionaal methods. The meaning for these methods is to strengthen young people life skills. Taidot elämään program supports students who study in vocational education schools that has special education classes. The curriculum gives a possibility for young people to participate in something different than normal schoolwork.</p> <p>Research in this thesis aim on Taidot elämään program which is coordinated by The Children and Youth Foundation. The program gets it funding from Social-and Health department which benefits the lottery profits to support the program. Taidot elämään program aims on different activities for the students that study in VALMA. The aim is to support self-confidence, social skills and to courage to act and try new things.</p> <p>This thesis applied qualitative methods. The research material was collected by internet questionnaire and by interviewing teachers. The internet questionnaire was sent to all teachers that participated in Taidot elämään program. After getting answers to the internet questionnaire there was held an interview for some participating teachers. The questionnaire and the interview brought a point of view how the teachers see the programs meaning for the students in VALMA classes.</p> <p>From the results of this thesis, it can be concluded that the program is essential and needed currently. The questionnaire and interview brought to our knowledge the importance to do activities together and supporting it, courage, be able to do and the joy of manage to do things. Meaning of a safe, reliable and competent mentor for the VALMA students and also the challenge to be courage enough to try something different and new.</p>	
Keywords life skills, activity methods, youth, acting together	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TAI DOT ELÄMÄÄN-HANKE VALMA- LUOKISSA	6
2.1 Taidepajat: musiikki, sirkus ja lyhytelokuva	7
2.2 Yritysyhteistyö	8
2.3 Coachaus	9
2.4 Dreamsterit eli innostajat	9
3 ELÄMÄNTAI DOT JA NUORUUS	10
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	
4.1 Opettajien verkkokyselyt	16
4.2 Opettajien puolistrukturoitu haastattelu	19
4.3 Verkkokyselyn ja haastattelun analyysi	19
5 MERKITYS OPETTAJILLE	20
6 TAI DOT ELÄMÄÄN-HANKKEEN TARPEELLISUUS	26
6.1 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet	27
6.2 Opinnäytetyön onnistumiset ja haasteet	30
LÄHTEET	32
LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä selvitetään Taidot elämään-hankkeen toiminnallisten menetelmien merkitys VALMA- luokissa opiskeleville nuorille opettajien näkökulmasta. Taidot elämään-hanke on järjestänyt ohjauksellisia toiminnallisia menetelmiä tukemaan nuorten elämäntaitoja. Toiminnalliset menetelmät haastavat nuoria itse pohtimaan omia vahvuuksiaan. Tavoitteena on saada toiminnalliset menetelmät sisällytettyä opettajien keskuuteen, niin että ne jatkuisivat hankkeen varsinaisten sovittujen toimintojen jälkeenkin ympäri vuoden ja vuodesta toiseen. Elämän taitojen harjoittelu tukee nuoria opettelemaan sosiaalisia taitoja, ymmärtämään omia vahvuuksia ja rohkeutta lähteä etsimään omaa elämän polkua, sekä ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Lasten ja nuorten hyvinvointi on ajankohtainen aihe niin arjessa, poliittisessa päätöksenteossa kuin tutkimuksessakin (Reivinen & Vähäkylä 2013, 164).

Taidot elämään-hankkeen toimintamallit ja panostus säästää yhteiskunnan varoja ja vaikuttaa nuorten hyvinvointiin. Nuoret tulevat hyvin erilaisista lähtökohdista ja heillä on erilaisia valmiuksia kohdata yhteiskunnan vaatimukset niin työmarkkinoilla kuin pohtiessa opiskelupaikan hakemista.” Mikä minusta tulee isona?” Koulujen ja kuntien varat ja koulujen sisäisten säästöjen vuoksi eivät tue nuorta syrjäytymisen ehkäisyssä. Eriarvoistuminen lisääntyy yhteiskunnassa: hyvän elämän mahdollisuuksien tasarvo ei toteudu läheskään aina tai kaikille (Reivinen & Vähäkylä 2013, 9-10).

Nuoret tarvitsevat säätiöitä, järjestöjä ja hankkeita auttamaan heitä tärkeässä nivelvaiheessa peruskoulun päätyttyä. Opetussuunnitelma muutokset tulivat voimaan 1.8.2015 ja Taidot elämään hankkeen toiminnot tukevat VALMA - luokkien opetussuunnitelmaa monelta osin, kuten arjentaitojen ja hyvinvoinnin vahvistamisessa. VALMA- luokalla opiskelija vahvistaa arjen toimintoihin ja kodin hoitamiseen liittyviä tietoja ja taitoja sekä saa valmiuksia omassa elämässä selviytymiseen ja osallisuuteen yhteiskunnassa. (Opetushallitus, Ammatillisen peruskoulutuksen Valmentava koulutus, määräys 5/011/2015).

Taidot elämään-hankkeen toiminta jakautuu neljään päätoimintaan: luoviin ja toiminnallisiin menetelmin toteutettaviin työpajoihin, coachaukseen, yritysysteistyöhön ja

innostajiin. Kaikilla toiminnoilla on oma tarkoitus nuoren elämäntaitojen vahvistamisessa. Työpajat ovat rakennettu siten, että nuoret tunnistavat sisäistä kasvuprosessia, harjoittavat vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä työskentely vahvistuu. Coachaaminen tarjoaa VALMA-luokkalaisille menetelmiä, jolla vahvistetaan työelämätaitoja sekä elämäntaitoja. Yritysyhteistyöllä rakennetaan jatkopolkuja tulevaisuutta varten. Innostajat käyvät kouluissa kertomassa omaa elämänkertaansa ja rohkaisevat nuoria unelmoimaan.

Tässä opinnäytetyössä yhteenvetona kehitetään Taidot elämään-hankkeen toimintoja opettajan näkökulmasta. Kouluarki on monelle nuorelle haastavaa ja hankkeen toiminnot antavat nuorille mahdollisuuden tutustua itseensä erilaisten toimintojen avulla. Tarkoituksena on tuoda esiin opettajien näkemyksiä siitä, miten nuoret toimivat arjesta poikkeavissa tilanteissa. Taidot elämään-hankkeen kaikki toiminnot on tervetullut tuulahdus VALMA-luokissa opiskeleville nuorille. Tietoperustassa keskityn elämäntaitoihin ja niiden kehittymiseen. Esittelen Taidot elämään hankkeen ja hankkeen eri toimintamuodot, jonka jälkeen opinnäytetyön toteuttamista, tuloksia ja analyysia. Viimeiseksi opinnäytetyön johtopäätös ja arviointi.

2 TAIDOT ELÄMÄÄN-HANKE VALMA- LUOKISSA

Lasten ja nuorten säätiö on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton, nuorten kanssa tehtävää työtä edistävä ja tukeva säätiö. Säätiö on perustettu vuonna 2001 ja sen toiminta perustuu erilaisille hankkeille ja kampanjoille. Lasten ja nuorten säätiö vahvistaa nuorten elämäntaitoja ja globaalia ymmärrystä Suomessa ja kehittyvissä maissa. Toiminnan lähtökohtana ovat nuoret ja heidän tarpeensa elämän vaikeissa tilanteissa. (Lasten ja nuorten säätiö 2018 a). Säätiön toiminta keskittyy erityisesti hyvään itsetuntoon, vahvoin sosaalisiin taitoihin ja rohkeuteen toimia ja kokeilla asioita (Lasten ja nuorten säätiö 2018 e).

Taidot elämään on Lasten ja nuorten säätiön koordinoima hanke, jonka tarkoituksena on vahvistaa nuorten elämäntaitoja toiminnallisilla menetelmin. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee hanketta veikkauksen tuotoilla. Taidot elämään-hankkeen kohderyhmänä ovat vaikeassa tilanteessa olevat nuoret, jotka peruskoulun ja toisen asteen

nivelvaiheen aikana eivät vielä ole löytäneet omaa suuntaa elämälleen. Osa näistä nuorista hakeutuu ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen eli VALMA-koulutukseen.

VALMA-koulutuksen on tarkoituksena antaa nuorelle valmiuksia hakea ammatilliseen tutkintokoulutukseen tai suorittaa ammatillinen tutkinto. Koulutus kestää noin lukuvuoden. Tärkeää on keskittyä kriittisiin kehityksellisiin vaiheisiin, kuten koulutuksen nivelvaiheisiin, jolloin nuori itse, kuin kouluympäristökin muuttuvat paljon (Reivinen & Vähäkylä 2013, 243).

VALMA-koulutus järjestetään kokonaisuudessaan suomeksi ja se on opiskelijalle yleensä maksutonta. Jokaiselle opiskelijalle tehdään koulutuksen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jossa tarkennetaan mitä ja miten opintoja suoritetaan. Koulutuksessa ohjataan, miten haetaan ammatillisiin perustutkintoihin, harjoitellaan valmiuksia opiskeluun sekä ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen myöhemmin (Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus 2018 a). VALMA-koulutukseen hakevat nuoret tulevat hyvin erilaisista lähtökohdista ja jokaisella heillä on erilaisia valmiuksia opiskeluun ja työelämään suuntautumisessa. Opiskelu, ammatillisen identiteetin kehittyminen ja työelämään kiinnittyminen ovat nuoruusiän keskeisiä kehitystehtäviä ja hyvinvoinnin edellytyksiä (Reivinen & Vähäkylä 2013, 97).

Vähemmän tiedetään menettelytavoista, joilla voitaisiin tehokkaimmin tukea opettajien taitoja edistää osallisuutta ja dialogisuutta luokassa (Reivinen & Vähäkylä 2013, 119). Opettajat osallistuvat oman luokkansa kanssa toimintoihin. Kaikki VALMA-luokat, jotka ovat osallistuneet hankkeeseen eivät ole osallistuneet kokonaisprosessiin vaan vain tiettyihin toimintoihin. Jotta opinnäytetyössäni lukija saa ymmärryksen hankkeen toiminnoista avaan niitä seuraavissa luvuissa.

2.1 Taidepajat: musiikki, sirkus ja lyhytelokuva

Luovat ja toiminnalliset työpajat keskittyvät tämän kevään aikana kolmeen teemaan. Teemoina ovat musiikki, sirkus ja lyhytelokuva. Kaikkia työpajoja ohjaa ammattitaitoiset muusikot, sirkustaitelijat ja elokuvantekijät. Työpajojen tarkoituksena on harjoittaa

nuorten vuorovaikutustaitoja, vahvistaa ryhmädynamiikkaa ja se, että nuori tulee näkyväksi osaksi yhteisöä omana itsenään. (Lasten ja nuorten säätiö 2018 b.) Nuoret janoavat osallisuutta ja mukana oloa erilaisissa yhteisöissä. On luotava uusia suhteita ikäkumppaneihin, jolloin on tärkeää kuulua johonkin kaveripiiriin tai olla ainakin jollekin tärkeä ystävä (Kuure & Perttu 2007, 144).

Luovilla työmenetelmillä autetaan nuoria jäsentämään ja syventämään itsetuntemustaan, pohtimaan ja selkeyttämään arvo- ja merkityskysymyksiä sekä löytämään uutta suuntaa ja sisältöä elämään (Hämäläinen 2000, 10). Luovaan toimintaan perustuvat työmuodot liittyvät läheisesti aktiivisuuden, oma-aloitteisuuden ja omakohtaisuuden periaatteisiin. Niiden kautta opiskelijat voivat saavuttaa valmiuksia, jotka ovat tarpeellisia rakennettaessa omaa elämänsuunnitelmaa, sekä henkilökohtaista opintosuunnitelmaa sen osana (Hämäläinen 2000, 10).

2.2 Yritysyhteistyö

Jatkopolkuja opintojen jälkeen nuori etsii luonnollisesti töitä. Ihmisen lajikohtainen menestys perustuu yhteistoiminnallisiin kykyihimme (Reivinen & Vähäkylä 2013, 41-42). Työn saaminen, jopa kesätyöpaikan saaminen voi olla haastavaa niille nuorille, joilla ei ole kokemusta työn teosta tai kokemusta siitä, miten työtä haetaan. Tämä Taidot elämään-hankkeen toiminnallisen menetelmän tarkoitus on antaa nuorille suuntaa tulevaisuudelle ja kokemuksia siihen, mitä työn teko todellisuudessa on.

Yrityksiä, jotka ovat tehneet yhteistyötä hankkeen kanssa ovat muun muassa Deloitte, Valmet, Academic Work, SOL Palvelut ja Alma Media. Yrityksissä on nuorta varten oma ohjaaja, joka kulkee rinnalla koko työharjoittelu jakson ajan. Mahdollisuuksien mukaan nuorille pyritään järjestämään sellainen työ, jossa nuori kokee saavansa käyttää omia vahvuuksiaan ja harjoitella itselleen haasteellisia asioita kuten esimerkiksi työaikojen noudattaminen. (Lasten ja nuorten säätiö 2018 c.)

2.3 Coachaus

Coachien tehtävä on käydä VALMA-luokissa pitämässä oppitunteja, jotka rakentuvat työelämään valmentautumiseen, elämäntaitoihin tai henkilökohtaiseen ohjaamiseen. Ohjaaminen liittyy opiskelu- tai työpaikan löytämiseen. Coacheina toimivat ammattikorkeakouluopiskelijat, jotka saavat mahdollisuuden käytännön ohjauskokemukseen sekä mahdollisuuden kehittyä oman alansa ammattilaiseksi. Ammattikorkeakoulut, jotka tekevät yhteistyötä Taidot elämään- hankkeen kanssa on Humanistinen ammattikorkeakoulu, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulu, Satakunnan ammattikorkeakoulu ja Turun ammattikorkeakoulu. (Lasten ja nuorten säätiö 2018 d.)

Coachien tarkoitus on herättää nuorissa ajatuksia omasta itsestään ja elämästä. Nuoret pitävät tärkeänä, että koulu tarjoaa mahdollisuuden pysähtyä pohtimaan omia vahvuuksiaan, sosiaalisia taitoja sekä tavoitteenasettelua omalle tulevaisuudelle (Kuure & Perttu 2007, 17). Oppituntien sisällössä ei ole oikeita vastauksia, vaan nuori pohtii itse omaa elämäänsä sen materiaalin avulla jota ammattikorkeakoulu opiskelijat heille tarjoavat.

Toiminnot, joita coachit käyttävät voivat painottua fyysisiin, sosiaalisiin tai psyykkisiin harjoitteisiin luokan haasteista riippuen. Oppituntien sisällöissä hyödynnetään ryhmätyöskentelyä ja itsenäisesti tehtäviä harjoitteita. Coachien on hyvä pitää yhteyttä luokanopettajaan etukäteen ennen oppitunnin vetämistä, sillä opettaja on oman ryhmänsä asiantuntija. Oppitunnit voidaan suunnitella yhdessä luokanopettajan kanssa, jotta vältetään päällekkäisyyksiltä opettajan opettamista osioista ja luokassa tapahtuvilta haastavilta tilanteilta.

2.4 Dreamsterit eli innostajat

Dreamstereiden eli innostajien tavoitteena on vahvistaa nuorten uskoa tulevaan ja kannustaa ottamaan askeleita kohti unelmiaan (Lasten ja nuorten säätiö 2018 b). VALMA- luokissa vierailleet innostajat, kuten Krista Kosonen ja Tommy Lindgren kertovat oman elämänsä tarinan ja siitä, kuinka jokainen voi löytää omat vahvuutensa. Sanomana dreamstereillä on että, jokaisella on oikeus unelmoida.

Aappola-Kari ja Werde-Jäntti (2016) ovat analysoineet tutkimusartikkelissaan nuorten olevan unelmiensa kanssa enimmäkseen ”jalat maassa”, suhteellisen pysyvien elämän peruspilareiden saavuttamisesta. Uskoa tulevaisuuteen löytyy. Suurin osa nuorista suhtautuu optimistisesti omiin tulevaisuudennäkymiinsä.

Taulukko 1. Nuorten yleisimmät tulevaisuuden unelmat ikäryhmän ja sukupuolen mukaan. (Aappola-Kari & Werde- Jäntti 2016, 159)

Sukupuoli	15–19-v.			20–24-v.			25–29-v.			Kaikki ikäryhmät		
	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Kaikki
UNELMAT												
1. Työ	59,7	50,7	55,2	57,7	48,7	53,2	43,6	62,7	53,0	53,4	54,0	53,7
2. Perhe	31,7	37,5	34,6	39,1	30,3	34,7	36,0	51,1	43,4	35,9	39,6	37,7
3. Asuminen	21,6	22,1	21,9	19,6	12,7	16,2	16,2	23,8	19,9	19,0	19,3	19,1
4. Matkailu	8,6	27,9	18,3	16,7	23,9	20,2	14,6	20,5	17,5	13,6	23,9	18,7
5. Terveys	3,7	3,1	3,5	12,6	12,1	12,4	16,9	25,7	19,6	11,5	14,0	12,2
Ei unelmia	10,1	11,7	10,9	4,7	6,4	5,5	7,3	7,2	7,3	7,2	8,3	7,7
N	268	272	540	317	314	631	314	303	617	898	890	1788

3 ELÄMÄNTAIDOT JA NUORUUS

Lasten kasvaessa nuoreksi he muuttuvat ja oppivat yhä enemmän ympäristöstä. Läheisillä aikuisilla ja ihmissuhteilla on vahvistava tekijä nuoren oppiessa älyllisiä- sekä

sosiaalisia taitoja. Tällaisten taitojen avulla oppiminen ja osaaminen vahvistuu ja nuori oppii säätelemään stressiä. Ihmisen aivot muokkaantuvat kokemusten ja toiminnan kautta. Ympäristöllä sekä perimällä on oma vaikutuksensa siihen, miten nuori kokee ympäröivän maailman ja miten siihen suhtautuu. Kyky olla omana itsenään yhteydessä toisiin ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa toisten kanssa on ihmisenä olemisen ydintaito (Reivinen & Vähäkylä 2013, 41-42).

Nuoruus määritellään arkielämässä lapsuuden ja aikuisuuden väliseksi ajaksi, milloin ihminen on saavuttanut nuoruudelle ominaiset piirteet. Fyysiset ja ulkonäköön liittyvät muutokset antavat nuoren itsensä sekä ulkomaailman huomata milloin lapsi on saavuttanut nuoruudelle ominaiset ulkoiset piirteet. Nuorisolaki puolestaan (1285/2016, 3§) määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi. Nuorisolaissa (1285/2016, 2 §) tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa. Laissa on tavoitteena tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista. Näihin edellä mainittuihin lain tavoitteisiin Taidot elämään-hanke pyrkii omalla toiminnallaan.

Koulutuksella on vahva yhteys moniin hyvinvoinnin osatekijöihin. Opettajilta vaaditaan taitoa tukea oppilaiden ja heidän sosiaalista kiinnittymistä kouluun. Opettajien on hyvä osata herättää oppilaiden kiinnostus opetettavia ilmiöitä ja asioita kohtaan, hyödyntää dialogista opetusta ja vuorovaikutuksellisia työskentelytapoja. Nämä kannustavat nuoria osallistumaan, sekä tukevat oppilaiden yhteenkuuluvuutta. Nuoret oppivat kaikissa arkipäivän elinympäristöissään. Kotona saatetaan oppia internet yhteyksien kautta uusia asioita, mutta tiedon hakeminen voi olla osalle nuorista haastavaa (Silvennoinen & Tulkki 2004, 216).

Kouluissa opetettavat taidot antavat valmiuksia yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja mahdollisuuksien avaimet kiinnittyä yhteiskuntaan. Tämä antaa mahdollisuuden niille nuorille jotka eivät omien rajoitteidensa vuoksi kykeneen viemään loppuun yläkoulua tai saamaan itselleen mielekästä jatko-opiskelu tai työpaikkaa. Korkealaatuinen tunteutuki on tärkeää erityisesti niille oppilaille, joilla on oppimiseen liittyviä riskitekijöitä, kuten muita heikommat kognitiiviset taidot. Opettajan empaattisuus edistää luokan myönteisiä vertaissuhteita. Ohjauksen merkitys nivelvaiheen opettajien työssä on

merkittävä, sillä usein opettaja on myös ryhmänohjaajan ja opinto-ohjaajan roolissa opetustyönsä ohessa.

Ihmisten hyvinvointia ei enää nykyään samaisteta aineelliseen elintason, joten perhesuhteita ja niihin liittyviä tunteita, läheisyyttä, luottamusta, osallisuutta ja turvallisuudentunnetta on alettu pitää hyvin tärkeinä hyvinvoinnin lähteinä (Reivinen & Vähäkylä 2013, 175). Nuorten näkemys siitä, että menestyminen elämässä on itsestä kiinni, on vähentynyt sitten viimeisimmän taloustaantumun alun. Entistä harvempi on myös, sillä kannalla, että jokainen on itse vastuussa köyhyydestään (Myllyniemi 2017, 22).

Kuvio 1. Maslow`n tarvehierarkia kuvaa inhimillisiä tarpeita portaikkona (Laine & Rushalme & Salervo & Siven & Välimäki 2009, 194).

Maslow`n tarvehierarkian ylimmällä portaalla olevat tarpeet voivat estyä tulemasta esiin, jos elämä on jatkuvaa kamppailua perustarpeiden eli hengissä pysymisen kanssa. Hetkellisesti ihminen kykenee tinkimään perustarpeista, jotta ylemmät tarpeet saavat tilaa, mutta tämä uuvuttaa ihmisen nopeasti eikä anna mahdollisuutta ihmiselle tasapainoiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvään elämään. Tässä kohdassa Taidot elämään-hankkeen toiminnot ovat avaamassa nuorille taitoja nousta seuraavalle portaalle ja saada mahdollisuuden kiivetä viimeiselle Maslow`n tarvehierarkian portaalle omassa elämässään ja päästä toteuttaa itseään. (Laine & Ruishalme & Sallervo & Siven & Välimäki 2009, 194-195.)

Jos koulussa asetetaan jatkuvasti liikaa vaatimuksia ja samalla nuoren omat voimavarat ovat puutteellisia seurauksena voi olla hyvinvoinnin romahdus. Onnistumisen kokemukset lisäävät hyvinvointia, joka synnyttää nuorille ilon kokemuksia ja uusia mahdollisuuksia omaan elämään. Nuorille on tärkeää, että he saavat kokea yhteisöllisyyttä sekä saavat mahdollisuuden tehdä omia valintoja ja edetä kohti omia henkilökohtaisia tavoitteita ja unelmia. Muuttuminen, olkoonpa se mitä tahansa, ei onnistu, jos tunne-elämää hallitsee syyllisyys (Palokari 2013, 77).

Hyvän ja tavoitteellisen kasvatuksen tunnusmerkki on rakkauden ja rajojen harmoninen yhteensovittaminen. Lisäksi tarvitaan ehdotonta luottamusta, sillä sen kautta syntyvät kehykset lapsen elämänhallinta- ja tahdonvoimalle. Nuorten kanssa työskentelevien tulee kunnioittaa nuoren omaa tahtoa ja herkkyyttä. Nuori on kohdattava tunnetasolla, jotta hän saa elävän ja inhimillisen kuvan ihmisenä olemisesta. Aikuisen ei ole tarkoitus antaa itsestään täydellistä kuvaa, vaan osata kohdata nuori omine vajavuuksineen ja virheineen.

Nuoren on hyvä havaita, että elämässä on puutteita ja ongelmia ja että niitä voi omalla toiminnallaan pyrkiä korjaamaan, oppia sietämään tai ne voi hyväksyä (Palokari 2013, 107-113). Osalla ammatillisen koulutukseen hakeutumattomista ja koulutuksen keskeyttävistä nuorista on vaikeita elämänhallinnan ongelmia, jotka estävät heitä luomasta sellaista ammattiuraa, mikä mahdollistaisi kohtuullisen aseman työmarkkinoilla (Hämäläinen 2000, 60).

Erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä on kasvanut erityisopetuksessa ja lasten ja nuorten psykiatriassa (Känkänen 2013, 26), josta seuraava tilastokeskuksen liitetaulukko ammatillisen erityisopetuksen toteutuspaikan mukaan vuosina 2004-2015 osoittaa. Eriarvoisuus monilla mittareilla kasaantuu tietyille nuorille ja heidän perheilleen. Taloudellinen eriarvoisuus näkyy Nuorisobarometrissa nuorten toimeentulo-ongelmien ja etuustarpeiden lisäksi myös monimutkaisena ylisukupolvisenä ilmiönä, joka koskettaa laajasti nuorten arkipäivän sosiaalisia suhteita, tekemisen ja oppimisen mahdollisuuksia sekä ihmisarvon kokemuksia (Nuorista Suomessa 2016, 11)

Taulukko 2. Erityisopetusta saaneiden ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden määrät vuonna 2004-2015 (Tilastokeskus)

Vuosi	Ammatillisessa erityisoppilaitoksessa	Muussa ammatillista koulutusta antavassa oppilaitoksessa		Yhteensä ¹⁾	Osuus ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä, %	Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä
		Erityisopetusryhmässä	Yleisopetuksen ryhmässä ²⁾			
2004	2 493	1 557	8 401	12 451	5,4	230 823
2005	2 464	1 863	9 618	13 945	5,7	243 398
2006	2 461	1 693	10 762	14 916	5,8	256 872
2007	2 461	1 718	11 279	15 458	5,8	266 479
2008	2 397	1 605	12 460	16 462	6,0	275 498
2009	2 536	1 659	14 066	18 261	6,5	281 572
2010	2 497	1 872	14 944	19 313	6,9	279 863
2011	2 579	1 805	15 679	20 063	7,2	279 266
2012	2 678	1 720	16 778	21 176	7,7	276 471
2013	2 873	1 487	17 414	21 774	7,9	277 184
2014	2 776	1 258	19 612	23 646	8,4	280 826
2015	3 196	1 049	20 100	24 345	8,6	282 338

Tilastokeskuksen taulukosta voidaan tulkita seuraavaa. Tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen opiskelijoista erityisopetusta saaneiden määrä on kasvanut vuo-

desta 2004 lähtien, jolloin tilastointi on aloitettu. Erityisopetusta vuonna 2004 sai yhteensä 12500 oppilasta ja vuonna 2015 opiskelijoita on yhteensä 24300 eli 12:sta vuodessa erityisopetusta saavien nuorten määrä on kaksinkertaistunut. Nuorille suunnatun ammatillisen koulutuksen erityisopiskelijoista suurin osa (86%) opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa. Vuonna 2015 erityisopiskelijoista 22261 opiskeli oppilasmuotoisessa opetussuunnitelmaperusteisessä ammatillisessa koulutuksessa. (Tilastokeskus 2018 a.)

Toiminnalliset menetelmät

Toiminnallisia menetelmiä käytetään tänä päivänä hyvin monenlaisissa ympäristöissä muun muassa kouluissa, erilaisissa kuntoutuksissa, päiväkodeissa kuin vanhustenkin kanssa. Toiminnalliset menetelmät antavat mahdollisuuden toimia ryhmässä tai yksin. Menetelmiin osallistuminen ei kuitenkaan tarkoita raskasta fyysistä suoritusta vaan, se voi olla paikallaan istuen tehty hengitysharjoitus tietyn tarinan tai musiikin avulla. (Elämän punaista lankaa etsimässä 2018 a). Toiminnallisten menetelmien onnistumiseksi tarvitaan toimintojen jälkeistä sanallista purkoa, jotta saadaan mahdollisimman tehokkaasti menetelmistä niin yksilön kuin yhteisön kannalta irti. Palautteen antamisessa on tärkeää kohdistaa palaute tekemiseen ja toimintaan, ei persoonaan.

Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa osallistujien erilaiset valmiudet ja rajoitteet on otettava huomioon siten, että kaikki osallistuvat pääsevät nauttimaan toiminnasta (Känkänen 2013, 80). Osallistujien on helpompi osallistua toimintoihin, mikäli toimintojen ohjaaja on ottanut kohderyhmän huomioon. Toiminnan ohjaaja tietää heidän rajoitteista ja osaa tukea osallistujia siinä määrin kuin se on mahdollista. Ketään ei saa pakottaa osallistumaan toimintoihin, vaikka toisaalta myös sivusta seuraaminen on osallistuvaa, kuuntelemisen ja katselemisen avulla. Yksilön kantamaa hiljaista tietoa voi herätellä eloon eri aistien avulla (Känkänen 2013, 46).

Toiminnallisten menetelmien kriittisessä tarkastelussa tulee ottaa huomioon osallistujien määrä. Kuinka monta osallistujaa tarvitaan, jotta tietynlaisen toiminnalliset menetelmät saavuttavat niille tarkoitetun pedagogisen merkityksen. Mikäli osallistujien

ryhmäkoko on niin suuri, on hyvä pohtia sitä, että ohjaajia olisi useampi, jotta ryhmä saadaan pysymään hallinnassa ja suunnitellut toiminnalliset menetelmät saavuttavat yhteisössä yhdenmukaisen onnistumisen tunteen.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa pohdimme tilaajan kanssa mikä on ydin kysymys, johon halutaan saada vastaus. Lähdimme pohtimaan kysymyksiä, joita esitämme VALMA-luokissa opettaville opettajille. Onko heille ollut merkitystä Taidot elämään-hankkeen toiminnoista ja millä tavalla? Onko hanke antanut opettajien työlle lisäarvoa ja millaista lisäarvoa sekä, Taidot elämään- hankkeen eri toimintojen toimivuus ja miten ne vahvistavat nuorten elämäntaitoja ja vastaa nuorten tarpeisiin VALMA-luokissa? Tilaajan kanssa päädyimme laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen. Materiaali kehittämistyöhön kerättiin verkkokyselynä ja puolistrukturoituna haastatteluna.

Suunnitteluvaihe oli monimuotoinen ja paljon nousi asioita esille, joita piti ottaa huomioon kuten aikataulu, tutkimusluvut ja saatekirje opettajille. Tilaajalta sain kaikkien opettajien yhteystiedot, jolle lähetin saatekirjeen (liite 1) ja kyselylinkin Surway-palverkkokyselyyn (liite 2) sähköpostilla. Vastauksia verkkokyselyyn tuli aluksi vain kaksi. Lähetin muistutus sähköpostin palautteen antamisesta, jotta saisin mahdollisimman monta opettajaa vastaamaan kyselyyni ja kehittämisaineisto olisi tarpeeksi laaja ja siitä löytyisi mahdollisimman hedelmällistä tietoa jota voin hyödyntää kehitystyössäni. Mikäli tutkijalla on käytössään suorat sähköpostiosoitteet, hän pystyy myös kontrolloimaan, ketkä ovat vastanneet, ja tarvittaessa lähettämään karhukirjeen niille, jotka eivät ole vastanneet (Aaltola & Valli 2015, 111).

Opinnäytetyössäni lähetin verkkokyselyn seisemälletöistä (17) opettajalle, jotka osallistuivat Taidot elämään-hankkeeseen. Opettajista kymmenen (10) on sellaisia, jotka ovat osallistuneet Taidot elämään- hankkeen kaikkiin neljään toiminta muotoon ja seitsemän (7) sellaisia, jotka ovat osallistuneet hankkeen tiettyihin toimintoihin. Laa-

dullisessa tutkimuksessa tavoitteena on ilmiöiden ymmärtäminen, jolloin tutkimusaineiston ei tarvitse olla suuri (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2009, 94).

Haastattelu kysymysten esittämisen aloitin kevyellä keskustelulla. Haastattelun aluksi kerroin, että haastattelut nauhoitetaan ja tutkimustuloksissa opettajat pysyvät anonyymeinä (Ojasalo ym. 2009, 97). Haastateltavista opettajista olin tavannut suurimman osan jo aikaisemmin opettajien koulutuspäivillä, mutta he jäivät kuitenkin minulle etäisiksi. Näin säilyi uskottavuus palautteen antamiselle ja luotettavuus vastausten sisällölle.

Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymyksiä on kuusi (6). Tässä puolistrukturoidussa haastattelussa on keskitytty asioiden selventämiseen ja syventämiseen Taidot elämään-hankkeen toimintojen kannalta. Lähetin jokaiselle opettajalle tekstiviestin jossa pyysin heitä selvittämään oman aikataulun. Heidän tuli pohtia päivämäärä ja kellonaika, jolloin voin joko soittaa heille tai tavata heitä koulussa kasvotusten. Kolme (3) opettajista suostui tapaamiseen ja kuusi opettajaa haastattelin puhelimesta. Haastatteluja kertyi yhteensä yhdeksän (9). Haastattelu äänitettiin, jonka jälkeen ne litteroitiin eli muutettiin kirjalliseen muotoon analysointia varten (Ojasalo ym. 2009, 99).

Litteroitua materiaalia kertyi yhteensä seitsemäntoista (17) sivua. Erilaisia litterointitapoja on useita, ja valinta näiden väliltä riippuu siitä, minkälaista analyysia aikoo harjoittaa (Aaltola & Valli 2001, 133). Dokumentoidusta materiaalista litterointivaiheessa olen jättänyt naurahdukset ja muut tausta äänet pois ja keskittänyt vastauksiin. Suurimmaksi haasteeksi osoittautui opettajien haluttomuus vastata tekstiviestiin ja sopia aika haastattelulle. Tätä ilmiötä pohdin paljon, sillä VALMA-opettajien yksi keskiössä olevista opetettavista asioista on ohjata nuorille vastaamaan viesteihin ja noudattaa sovittuja aikatauluja.

Laadullisen tutkimuksen tavoite on muiden tavoitteiden ohella tutkimuksen kohteena olevien toimijoiden, omien tulkintojen esille nostaminen ja tunnistaminen. Aineiston kokoamat tiedot kuvaavat juuri niitä asioita ja ilmiöitä johon, minä opinnäytetyössäni perehdyn. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeitä sisäinen luotettavuus, koska poikkeukset värittävätkin opinnäytetyötä ja tekevät siitä värikkäämmän. Haastattelua

suunnitelmassa on mietittävä kysymystä: ” Mitä joku ajattelee jostakin asiasta?” (Aaltola & Valli 2015, 27-30).

Aineistoa kerätessä pohdin opinnäytetyön eettisiä näkökulmia, kuten miten vastaajat pysyvät anonyymeinä niin ettei tuloksista pysty päättämään mistä päin suomea tai mistä VALMA-luokassa vastaaja työskentelee. Kaikissa vaiheissa olen painottanut opettajien pysyvän anonyymeinä, siksi tuloksista on jätetty pois paikkakunta ja minikäläisen VALMA-luokan kanssa he työskentelevät. Opettajista kaksi oli sellaisia, joiden kanssa olin tehnyt yhteistyötä aikaisemmin Taidot elämää-hankkeessa coachina. Ennen haastattelua pohdin meidän välistä tunnettavuutta ja vastausten luotettavuutta. Kaikkia haastattelun vastauksia on käsitelty anonyymisti säilyttäen luottamus ja kunnioitus vastaajia kohtaan.

Palavereja tilaajan kanssa on pidetty joka viikko, joko sähköpostin välityksellä, puhelimen välityksellä tai tapaamalla. Palaverit ovat antaneet paljon tietoa ja suunnitelmalisuutta siihen, miten opinnäytetyöni etenee ja mihin lopputulokseen haluamme yhdessä tilaajan kanssa päästä. Avoimuus tilaajan kanssa säilyi koko opinnäytetyön tekemisen ajan.

4.1 Opettajien verkkokyselyt

Verkkokyselyyn vastasi yksitoista (11) VALMA-luokissa opettavaa erityisopettajaa eri puolilta Suomea. Sähköisen kyselyn etu on sen taloudellisuus, koska siitä ei aiheudu juurikaan kuluja aineistonkeruu vaiheessa, vaikka vastaaja asuisi maapallon toisella puolella (Aaltola & Valli 2015, 109). Kysymysten vastaamiseen oli opettajien varattava noin 10 minuuttia. Heikkoutena verkkokyselyssä pidetään tuotetun tiedon pinnallisuutta ja sitä, ettei pystytä arvioimaan, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen, miten onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat vastaajien näkökulmasta tai miten tietoisia vastaajat ylipäätään ovat tutkitusta aiheesta tai miten perehtyneitä he ovat siihen (Ojasalo ym. 2009, 108). Verkkokysely oli kaikille Taidot elämään-hankkeeseen osallistujille sama, vaikka he eivät olisikaan osallistuneet kaikkiin neljään toimintoon. Hajontaa tuli selkeästi vastaajien kesken. Eniten vas-

tauksia tuli niiltä opettajilta, jotka olivat osallistuneet Taidot elämään-hankkeen kaikkiin toimintoihin.

4.2 Opettajien puolistrukturoitu haastattelu

Puolistrukturoitu haastattelu etenee niin, että kaikille haastateltaville esitetään samat kysymykset samassa järjestyksessä. Toisinaan puolistrukturoidussa haastattelussa käytetään nimitystä teemahaastattelu, jos siinä esitetään tarkkoja kysymyksiä tietyistä teemoista. Puolistrukturoitu haastattelu sopi tähän opinnäytetyöhön, sillä tarkoitus oli saada tietoa juuri tietyistä asioista, eikä opettajille annettu kovin suuria vapauksia haastattelutilanteessa. (Saaranen - Kauppinen & Puusiniikka 2018 a.)

Haastattelut toteutettiin pääosin soittamalla opettajille sovittuna päivänä, sovittuun kellonaikaan. Haastatteluun vastasi yhdeksän (9) opettajaa, joista kolme (3) haastatelin kasvotusten. Opettajien haluttomuus vastata haastattelu kysymyksiin tuli minulle pohdittavaksi. Haastattelu tilanteissa syitä tähän selvisi arkipäivien kiireestä, luokka kokojen suuruudesta, sekä VALMA-vuoden loppumisesta. Yhteishaku ja opiskelijoiden jatko suunnitelmien kartoittaminen veivät opettajien aikaa ja mahdollisuuksia osallistua haastatteluun kasvotusten. Tämän vuoksi suurin osa haastatteluista on tehty puhelimen välityksellä, vaikka annoin mahdollisuuden ja ajan myös tapaamiselle. Osa opettajista vastasi haastatteluun työajan ulkopuolella, joka vaikutti haastattelun vastauksiin.

4.3 Verkkokyselyn ja haastattelun analyysi

Opinnäytetyössäni olen käyttänyt kahta erilaista tapaa kerätä materiaalia aineiston analyysia varten. Kehittämistyössä keskeistä on menetelmien moninaisuus: eri menetelmillä saadaan erilaista tietoa ja monenlaisia näkökulmia ja ideoita (Ojasalo ym. 2009, 40). Haastatteludokumenttia ja verkkokyselyn avoimia vastauksia on pelkistetty sellaiseen muotoon, jotta ne voidaan tulkita selkeästi ja tehdä niistä luotettavia johtopäätöksiä (Ojasalo ym. 2009, 121-130). Dokumentoitu aineisto on värikoodattu teemoittain, josta jatkotyöstetty esiin nouseviksi aiheiksi, joita käsitellen tekstissäni.

Aineistoa on käyty useaan kertaan läpi ja teemat värikoodauksen jälkeen ovat pysyneet suunnilleen samoina. Nostan esiin muutamia eriävyyksiä, jotka eriävät suunnitelluista teemoista. Keskeisintä oli tavoittaa aineistolähtöisesti, toiminnasta ilmiöitä, jotka avaavat toiminnan suunnittelijoille ja toteuttajille olennaisia toiminnan vaikuttavuuteen liittyviä kohtia (Vilmilä 2016, 44).

5 MERKITYS OPETTAJILLE

Opinnäytetyön tässä osiossa tuon esiin tuloksia siitä, mitä Taidot elämään-hankkeen toiminnot ovat merkinneet VALMA-luokissa opettaville opettajille. Ensin otan esiin mitä merkitystä opettajat ovat kokeneet hankkeen antavan nuorille ja toisessa osiossa keskityn mitä merkitystä hankkeen toiminnot on tuonut opettajille itselleen. Käytän analyysistä nousseita suoria lainauksia, jolla saan parhaiten opettajien antamat vastaukset luotettavasti ja rehellisesti avattua.

Verkkokyselyn vastauksissa ja haastatteluissa nousi esiin ryhmässä tekeminen ja sen tärkeys nuorille ja opettajille. Ihmisen on tärkeää kuulua tai tuntea kuuluvansa johonkin ryhmään. Yhdessä tekemisen kautta vahvistuvat yhteenkuuluvuus ja tuntea itsensä tasavertaiseksi muun ryhmän kanssa. Ryhmässä on erilaisia, eri taustoista tulevia nuoria, joilla on erilaisia haasteita selviytyä arkipäivistä. Toisten erilaisuuden sietäminen, kunnioittaminen ja uskallus olla oma itsensä omine mielipiteineen sanominen antaa rohkeutta kohdata luokan ulkopuolella erilaisia ihmisiä ja tilanteita ilman ennakkoluuloja. Taidot elämään-hankkeen taidepajat vastaavat ryhmässä tekemisen haasteisiin ja pakottavat nuoret osallistumaan ryhmässä työskentelyyn omien vahvuuksien kautta.

”Yhdessä tekemällä erilaisia asioita. Jokaisella on omat vahvat osaamisensa ja taitonsa.”

”Yhdessä ollaan enemmän.”

Opettajien kokemus luokan sisäisestä ja luokkarajojen yli ryhmäytymisestä antoi Taidot elämään-hankkeen taidepajoissa ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden vetämissä ohjatuissa toiminnoissa tapahtuva ryhmäytyminen. Huomiona ettei ryhmäytyminen tapahtunut heti vaan muutamien viikkojen ja päivien jälkeen toiminnoista. Oppilaat olivat ottaneet kontaktia hiljaisempiin luokan opiskelijoihin ja menneet lounaalle yhdessä. Tällaista rajanylitystä ei ollut tapahtunut normaali koulunkäynnin arjessa ennen hankkeen mukaan tuleamista.

”Nimenomaan näiden pajojen osalta, että se luokka on ryhmäytynyt ja niinko ne opiskelijat toimi yhteen. Munki ryhmässä on semmosia aina niinko paita ja peppu...mut sit kun vähän niinko otettava sellanen pari, jonka kanssa ei oo tehny vielä mitään niin huomaa kun se yhteistyö toimii.”

”Näissä ryhmä jutuissa on niinko nää nuoret ei kauheen hyvin tunteneet toisiaan niin kun on aina ne parit ... niin siinä vähän sekoitettiin sitä pakkaa.”

Taidot elämään-hankkeen taidepajat vahvistivat nuorten itsetuntoa. Nuoret oppivat itsestään jotakin uutta ja löysivät osaamista erilaisten ohjattujen toimintojen avulla. Nuoret kokivat onnistuvansa kehujen kautta ja että jokainen sai kokemuksen osallisuudesta, vaikka asia on uusi ja vieras. Taidepajapäivien aikana ohjaajien aito läsnäolo ja kiinnostus nuoria kohtaan vahvistivat nuorten itsetuntoa. Uskallus ja rohkeus kokeilla ja yrittää.

”Luovan tekemisen äärellä moni heittäytyy mukaan ja unohtaa oman jännityksen, sekä saa yhdessä tekemisestä ja henkilökohtaisen mukavuusalueen ylittämisen positiivisia kokemuksia ja se synnyttää positiivisen kierteen.”

Nuorten rohkeutta vahvistavia tekijöitä on yhdessä tekeminen tutussa ja turvallisessa ympäristössä. Oppilaiden luottamus itseensä vahvistuu, kun he uskaltavat kokeilla jotakin heille täysin vierasta tai rohkenevat koskettaa toista. Jokainen tekee virheitä ja kokee toimintojen aluksi, ettei osaa. Virheiden tekeminen sallitaan kaikille, eikä

kukaan keskittynyt toisten virheiden tekemiseen vaan rohkeasti kannusttavat toinen toistaan.

”Kannustetaan toinen toisiamme, rohkeasti olemaan juuri sellainen kuin olet ja juuri noilla taidoilla tekemään asioita juuri noin.”

Sosiaalisia taitoja harjoitellaan hankkeen taidepajoissa ja coach oppitunneilla. Musiikki taidepajassa nuoret tekevät yhdessä biisin alusta loppuun, lyhytelokuvapajassa tehdään yhdessä elokuva ja sirkus työpajassa ihmispyramidi. Kaikissa työpajoissa nuorten on pakko kommunikoida toistensa kanssa, jotta yhteinen projekti saadaan tehtyä valmiiksi. Coachien vetämissä oppitunneissa sisällöt kannustavat nuoria keskustelemaan toistensa kanssa, vaikka leikkimuotoisen alias pelin kautta. Yritysyhteistyössä tapahtuva sosiaalinen vahvistuminen tapahtuu luokkahuoneen ulkopuolella oman yritysyhteistyö kummin kautta.

”Ryhmäytymis- ja improvisaatio harjoitukset, sekä yhdessä suunnittelu ja tekeminen lisäävät sosiaalisia taitoja. Yhteistyö eri kansallisuuksista ja ryhmistä koostuvan porukan kanssa, jossa kaikki haluavat tehdä yhteisen projektin lisää huomaamattakin vuorovaikutusta.”

Opittuja elämäntaitoja, joita nuoret voivat hyödyntää arkielämässä ja työelämässä ovat muun muassa yhteisöllisyys, sitoutumista annettuihin ohjeisiin, kärsivällisyyttä ja epävarmuuden sietämistä itsessä. Rohkeus lähteä mukaan erilaisiin annettuihin tehtäviin ja hyväksyminen itsensä ja ryhmäläiset sellaisena kuin he ovat.

”Muiden huomioon ottamista tiimissä”

”Ohjeiden kuunteleminen ja vertaisoppiminen kaverilta.”

”Myös se, että tarvitsemme toisiamme, kaikkea ei voi tehdä yksin kokemus. Siedämme toistemme läheisyyttä ja kosketustakin, silloin kun se on aiheellista.”

Luokan ryhmytymiseen opettajat saavat erilaisia ideoita omaan työhön. Osa opettajista on yksilöohjaajia ja heillä puutteelliset tiedot ja taidot millä keinoin nuoria ryhmytetään. Ideoita ja lisäarvoa omaan työhönsä opettajat saavat, kun seuraavat luokkaansa yhtenä ryhmässä, ei opettajan roolissa. Lisäarvoa toi myös se, että koulun ulkopuolelta tulee nuorille tuntemattomia ihmisiä tekemään heidän kanssaan, jotakin uutta sellaista jossa opettaja on mukana, mutta sivusta seuraajana. Opettajat näkevät omissa oppilaissaan sellaisia vahvuuksia, joita eivät olleet huomanneet koulun käynnin tavallisessa arjessa.

”...niinku joku muu ohjaamassa niit opiskelijoita ja tehdään ehkä jotain muuta, kun sitä ihan perinteistä koulutyötä, niin näkee niin paljon uusi-puolia noist omista opiskelijoista.”

”...on ollu hyvä, antanut mahdollisuuden katsoa toisesta näkökulmasta omii oppilaita.”

”Opettajan näkökulmasta mä oon ite vähän huono ton tyyppisessä...tämmösten toiminnallisten tehtävien tekemisessä, niin mä opin siinä ite tosi paljon.”

Taidot elämään-hankkeen taidepaja toiminnot ovat opettajien keskuudessa sellainen toiminta, joka antaa opettajille ideoita omaan opetustyöhön. Ajatuksia joita, he voivat jatkojalostaa ja käyttää tulevina vuosina opetustyössään, vaikka eivät osallistuisikaan jatkossa Taidot elämään-hankkeeseen VALMA-luokkansa kanssa. Opettajat voivat käyttää opettamiseen taidepajoissa opittuja helppoja toiminnallisia menetelmiä, sekä hyödyntää coachien oppitunti materiaaleja.

”Toiminnallisten tehtävien ja musiikin käyttäminen muussa opetuksessa.

”Coachien kanssa käsiteltyjen asioiden, tunnetaidot, työstämistä jatkettu muilla tunneilla ja jatketaan vielä kevään aikana.”

Opettajien keskuudessa heräsi kateutta sellaisia VALMA-luokkia kohtaan, jotka eivät olleet saaneet osallistua Taidot elämään-hankkeen kaikkiin toimintoihin. Kateutta aiheutti taidepajan puuttuminen. Opettajilla on kuitenkin selkeä ymmärrys siitä, etteivät

kaikki VALMA-luokat voi osallistua rahan puutteesta johtuen kaikkiin toimintoihin. Avoimuus säilyi opettajien kesken hyvässä hengessä. Kateelliset tuntemukset on hyvä käydä läpi Taidot elämään -hankkeen opettajille tarkoitetuilla koulutuspäivillä, joissa oli varattu aikaa vertaiskeskusteluille ja omien kokemusten jakamiselle.

”...voi että me ollaan kateita...voi kun mekin haluttas tämmöistä, mutta se että se on vilpitöntä iloa Valmalaisten puolesta.”

”..joo mehän oltiin kaikki kateellisia sen elokuun jälkeen...niin sit kun ymmärrettiin mitä se käytännössä ne pajat on, nii oltii kateellisia ja harmi et mä en saa..”

Kiire ja suuret ryhmäkoot vaikeuttavat opettajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Arkipäivistä selviäminen ja se ettei opettajat vastaa heille lähetettyihin sähköposteihin tai tekstiviesteihin. Opettajat ovat tietämättömiä monista hankkeeseen liittyvistä asioista, jonka syyksi mainittiin kiire ja avoimesti kertovat jättävänsä lukematta joitakin hankkeen lähettämiä sähköposteja. Opettajat ketkä, ovat olleet mukana hankkeessa useita vuosia, ovat avoimempia vastaamaan kiireestä huolimatta. Osa opettajista vastasi kyselyyn ja haastatteluun varsinaisen työajan päätyttyä. Tämä antaa ymmärrystä opettajien haluttomuuteen osallistua aktiivisemmin hankkeen kyselyihin.

” Et sit niinko mä oon aika kiireinen sillä tavalla, että kun mulla on siinä 15 nuorta ja heillä on tarpeita joka lähtöön.”

”Niin olisihan se kiva osallistua kaikenlaisiin tapaamisiin, mutta välillä kun on niin kiire, ei vaan voi.”

”Meidän arki on niin hektistä et ei muutenkaan kauheesti ehditä osallistua isoihin suunnittelu palavereihin...”

Toimintoihin osallistumiseen opettajat järjestivät aikaa VALMA-luokkalaisilleen oman aikataulun mukaisesti. VALMA-luokan opetussuunnitelma on hyvin joustava ja antaa mahdollisuuden ottaa Taidot elämään-hankkeen erilaiset toiminnot mukaan lukuvuo-

teen. Hankkeen toiminnot sopivat hyvin opetussuunnitelmaan. Näin ei poiketa opetussuunnitelmasta vaan toiminnot tukevat sitä.

”Valma koulutus on kaikenkaikkiaan sellanen aika joustava. Sinne niinko pystyy tekeen sit sitä suunnitelmaa vähä ja vaihtamaankin kesken vuoden, et se ei oo niin mihinkään kirjoihin kiviin kirjoitettu.”

”Toiminnassa on suoraan sellaisia asioita, joita opsissa on. Mm. Itsetuntemus, oman hyvinvoinnin ja toimintakyvyn vahvistaminen (kehon harjoitteet, venytykset ym.). Valmiuksia ryhmässä toimimiseen (opsin työelämätaidot), sosiaaliset taidot ja oma aloitteisuus.”

”Aina ollaan saatu sovitettu nää esittelijät meille kyllä omaan aikatauluun.”

Edellä mainintaa siitä, että opettajat ovat saaneet erilaiset toiminnot sovittua ohjaajien kanssa. Heillä on ajatuksia siitä mihin vuodenaikaan tai mihin kohtaan lukuvuotta toiminnot on paras sijoittaa, jotta VALMA- opiskelijat saisivat niistä mahdollisimman paljon hyötyä. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden yhteyden otto opettajaan pitäisi toteutua heti lukuvuoden aloituksessa, niin että coachit ja oppilaat tutustuisivat toisiinsa, jolloin kynnys opiskelijoilla osallistua oppitunteihin olisi mahdollisimman alhainen. Taidepajojen ajankohdalla ei ollut niin suurta merkitystä. Yritysyhteistyö sopi parhaiten työharjoittelu jaksojen yhteyteen. Tässä huomioitavaa, että opettajat eivät tiedä seuraavan vuoden työssäoppimisjaksoja vasta kun lukuvuosi on alkanut. Tällöin opettajien on vaikeaa sopia yritysten kanssa tehtävää yhteistyötä. Hyväksi koettiin myös se, että Taidot elämään-hanke kulkee VALMA-luokassa koko lukuvuoden.

”Et siis coachit mukaan pikkasen aikasemmin et se niinko tavallaan toisen et ikään kuin asiat tulis aikasemmin käyty lävitte mitä coachit on suunnitellu.”

”Se on niinku prosessina...menee et kaikki ei tuu yhtenä hötäkkänä ja sit todetaan et hei nyt tää oli tässä.”

Kolmen päivän pituiset taidetyöpajat antavat opettajille mahdollisuuden kokea asioita, joita eivät ole aikaisemmin kokeneet opettajana. Mahdollisuuden heittäytyä mukaan toimintaan yhtenä ryhmän jäsenenä, opetella ottamaan vähän rennommin ja antaa itselleen lupa epäonnistua olemalla ihminen ihmiselle nuorten keskuudessa. Opettajat reflektoivat nuoret kautta miten haastavaa on mennä uuden asian äärelle ja miten paljon rohkeutta vaatii heittäytyminen mukaan erilaisiin toimintoihin.

”Koin olevani myös yksi ryhmäläinen opiskelijoiden rinnalla. En osannut yhtään enempää kuin hekään.”

”Enemmän luovuutta ja hetkessä olemista ja tekemistä. Se laajentaa ajatuksia hyödyntää muutakin kulttuurialan tarjontaa, kuin pelkästään käsi- ja taideteollisen alan menetelmiä.”

”Siinä murtuvat raja-aidat, myös opettajan ja opiskelijoiden välillä, mutta ennen kaikkea oman itsensä kanssa.”

6 TAI DOT ELÄMÄÄN-HANKKEEN TARPEELLISUUS

Opinnäytetyössäni olen laadullisen tutkimuksen avulla selvittänyt Taidot elämään-hankkeen merkitystä opettajien näkökulmasta. Tarkoituksena on tuoda esiin merkitys hankkeeseen osallistuneille opettajille. Opettajien näkemyksen mukaan hanke on tarpeellinen ja ajankohtainen. Pyrin tiivistämään verkkokyselystä ja haastattelusta tärkeitä kohtia, jotta hankkeen merkitys selkenisi.

Tutkimus otanta on suppea. Tutkimus tulosten arvioinnissa on otettava huomioon opinnäytetyön tekijän oma analysointi ja tulkinta. Aineiston luotettavuutta huomioi-
dessa on otettava huomioon haastatteluiden dokumentointi ja verkkokyselyn opetta-
jien kirjoittamat vastaukset avoimiin kysymyksiin. Keskityn tässä luvussa johtopää-
töksiin ja kehittämissuhteisiin Taidot elämään-hankkeelle. Viimeisenä pohdin tä-
män työn haasteita ja onnistumisia

6.1 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Verkkokyselyssä ja haastattelussa opettajat tuovat esiin Taidot elämään-hankkeen toimintojen merkityksen. Jokainen nuori on ainutlaatuinen ja tarvitsee tukea omien taitojensa kehittymiseen. Tällaiselle hankkeelle on siis paikkansa VALMA-luokissa. Lasten ja nuorten säätiön Taidot elämään- hankkeen toiminnot keskittyvät harjoittamaan nuorten hyvää itsetuntoa, vahvistamaan sosiaalisia taitoja ja rohkeuteen toimia ja kokeilla asioita. Opettajien vastauksista päätellen kaikkia edellä mainittuja elämäntaitoja hankkeen toiminnot tukevat.

Ryhmässä työskentely ja yhteisöllisyys on opettajien näkökulmasta yksi suurimmista toimintoihin liittyvistä anneista. Ryhmätyökset ovat yksi yleisimmistä ja perinteisistä koulun ja nuorisotyön yhteistyön muodoista ja niissä yhdistyvät nuorisotyöntekijän yhteisöllinen ja pedagoginen osaaminen (Kolehmainen & Lahtinen 2014, 53). Ryhmässä tekemisellä koetaan olevan positiivisia vaikutuksia nuoriin, niin sosiaalisen vahvistamisen kuin oman itsensä löytämisen kannalta. Ryhmätyöskentelyssä jokaisen tekemisellä on merkitys. Tällöin jokaisen on ponnistettava ja otettava vastuuta, jotta ryhmä saavuttaisi asettamansa päämäärän (Laine ym. 2010, 58).

Kaikissa taidepaja toimintamuodoissa opettajat näkevät, että nuoret saavat onnistumisen kokemuksia, joka vahvistaa itsetuntoa. Taidepajoissa nuoret antavat tilaa erilaisuudelle ja samassa luokassa opiskelevat nuoret saavat mahdollisuuden jakaa omat mielipiteensä toistensa kanssa. Opiskelijat antavat mahdollisuuden myös niille nuorille, jotka ovat hiljaisempia luokka yhteisössä. Yleinen nimittäjä vakavampien oireilujen taustalla on nuorten kokemus ulkopuolisuudesta ja yksinäisyydestä suhteessa omaan ikäänsä (Nuorista Suomessa 2016, 22).

Taidepaja työskentelyssä joutuu kommunikoimaan. Sosiaalisia taitoja tarvitaan kommunikointiin muiden ihmisten kanssa ja siihen, että uskaltaa olla oma itsensä, yksilö ja yhteisöllisissä tilanteissa. Rehellisyys ja luottamus liitetään sosiaalisiin taitoihin. Nuoret kunnioittavat toistensa rohkeutta ajatella itsenäisesti. He uskaltavat ehdottaa työn kulun edistymiseen ajatuksiaan, kun ei haeta oikeata tai väärää vastausta vaan kaikki ideat otetaan huomioon. Viihtyvyys ja onnellisuus eivät synny yksilöstä vaan

hänen suhteestaan yhteisöön (Kuure & Perttu 2007, 26). Taidepaja työskentelyssä korostuu yhdessä tekeminen. Jokaisen nuoren panoksella on merkitys, jotta päästään yhteiseen lopputulokseen.

Verkkokyselyssä ja haastattelussa opettajat kiittävät taidepajojen ammattiohjaajia ja heidän kykyään ottaa VALMA-luokkalaisten tarpeet huomioon. Ne nuoret, jotka kokevat taidepajojen toimintojen olevan haastavia, saavat rauhassa katsella, kuunnella ja tutustua. Ketään ei pakoteta osallistumaan, vaan rohkaistaan kokeilemaan. Uskallus lähteä mukaan toimintaan vaatii rohkeutta.

Taidepajojen ohjaajat saavat paljon kiitosta myös siitä, että he antavat opettajien olla ryhmässä mukana yhtenä toimijana, eikä varsinaisena VALMA-luokan opettajana. Tällöin opettajilla on mahdollisuus tehdä uusia havaintoja ja nähdä oppilaisiaan uudenlaisia vahvuuksia, jotka eivät normaalissa koulutyöskentelyssä tule esille. Osallistuessaan opettajat harjoittelivat, epäonnistuivat siinä missä luokan oppilaat. Tämä koetaan opettajien keskuudessa terveeksi aikuisen malliksi nuorille. On lupa epäonnistua, eikä opettajakaan ole täydellinen, vaan samanlaisen uuden tilanteen edessä, kuin oppilaat ovat. Luottamusta epäonnistumisen sietämiseen herättää se, että luokkaan tulee koulun ulkopuolelta turvallinen ja kannustava ohjaaja, joka osaa luoda positiivisen ilmapiirin koko toimintojen ajaksi.

Haasteena opettajat kokevat oppilaiden kouluun tulemisen niinä päivinä, kun on sovittu hankkeen toimintoja. Opettajat joutuvat markkinoimaan ja selittämään oppilailleen mistä on kysymys ja miksi pitää tulla kouluun. Jotkut nuoret eivät nähneet Taidot elämään-hankkeen toimintojen tarpeellisuutta, jos esimerkiksi opiskelevat sellaisessa VALMA-luokassa, missä on tarkoituksena korottaa yläkoulun päästötodistuksen arvosanoja.

Opettajat havainnoivat, että ne nuoret, jotka osallistuvat aktiivisesti toimintoihin, saavat elämäntaitoihinsa vahvistusta. Esiin nousi pohdintaa myös siitä, onko hankkeen tarjoamat toiminta muodot ainoita asioita, jotka vaikuttavat nuorten elämäntaitojen vahvistamiseen, vai vaikuttaako siihen koko VALMA-lukuvuosi ja iän karttuminen vuoden aikana.

VALMA-luokkien joustava opetussuunnitelma antaa Taidot elämään-hankkeelle hyvän pohjan harjoittaa elämäntaitoja. Viikkosuunnitelmat antavat tilaa poikkeavalle tekemiselle. Positiivisena koetaan se, että Taidot elämään-hanke koordinoi toimintoja, mutta opettajat saavat itse ottaa yhteyttä varsinaisiin tekijöihin, sekä sopia heidän kanssaan oman aikataulun mukaisesti ne päivät, jotka istuvat parhaiten VALMA-luokan viikkosuunnitelmiin.

Coachauksen hyvinä puolina opettajat kokevat tuntien sisällön merkityksen ja ajan-kohtaisuuden. Oppitunnit, jotka sisältävät ryhmäyttämistä ja ne oppitunnit jotka, ovat etäämmällä opettajien varsinaisesta opetustyöstä koetaan haasteellisiksi. On jopa helpottavaa saada ammattikorkeakouluopiskelijoita luokkaan pitämään oppitunteja elämäntaitoihin ja työhön liittyvistä aiheista. Tämä antaa opettajille mahdollisuuden keskittyä varsinaiseen kouluopetukseen ja heidän ei tarvitse pohtia toteutustapoja siihen, miten elämäntaitoja voidaan harjoittaa lukuvuoden aikana opetussuunnitelman mukaisesti.

Dreamstereiden eli innostajien vierailut koetaan irrallisena muusta toiminnasta, koska vierailuilla ei ole samanlaista jatkumoa kuin taidepaja työskentelyllä, coachauksella tai yritys yhteistyöllä. Vierailut kuitenkin koetaan aiheelliseksi, koska vierailijat kertovat omista nuoruuden haasteistaan, johon VALMA-luokkalaisten nuorten on helppo samaistua. Vierailijoilla on ollut omassa nuoruudessa samankaltaisia haasteita, kuin VALMA-luokissa opiskelevilla nuorilla. Tämä tuo ymmärrystä siitä, että elämässä voi olla vaikeita asioita, mutta omien vahvuuksien löytämisen kautta ja unelmoimalla voi saavuttaa itselleen asettamia päämääriä parempaan tulevaisuuteen.

Yritysyhteistyötä toivotaan jatkossa enemmän. Kehittämistä on, että useammalla VALMA-opiskelijalla olisi mahdollisuus osallistua yritysyhteistyön tarjoamiin työharjoittelu jaksoihin. Kehittämissideana nousi esiin myös yritysten vierailut luokissa useampaan kertaan lukuvuoden aikana. Eri ammattialojen työntekijät ovat tervetulleita kertomaan omasta työstään ja koulutuksestaan. VALMA-luokkalaiset saavat yritysten esityksistä rohkeutta hakea sille alalle mikä heitä aidosti kiinnostaa. Nuoret saavat myös ajatuksia siitä, että vaikka nyt lähden opiskelemaan tiettyä alaa, sen ei tarvitse olla loppu elämän suunnitelma.

Opettajilta suoraan tullut kehityskohde hankkeelle on tarkempi vuosikello, josta opettajat voivat suoraan tarkastaa missä kohdassa ollaan menossa minkäkin toiminnon osalta. Tämä luo haasteita niin hankkeelle kuin opettajillekin. Pitkiin suunnittelupalaveri-ihin opettajilla ei ole aikaa ja hankkeen koordinaattoreiden on mahdotonta tietää jokaisen VALMA - luokan lukujärjestystä ilman ajantasaista tietoa. Haastetta lisää oppilaiden henkilökohtaiset opintosuunnitelmat ja joka vuosi vaihtuvat lukuvuosisuunnitelmat. Tällaisen vuosikellon tekemiseen, jossa vaaditaan paljon yhteistyötä, tarvitaan sitoutumista. Opettajien kiireinen arki nousi esiin haastatteluissa ja kiire vaikeuttaa tiivistä yhteistyötä hankkeen ja VALMA-luokkien opettajien välillä.

6.2 Opinnäytetyön onnistumiset ja haasteet

Opinnäytetyön tekeminen on ollut erittäin raskas ja haasteellinen. Paikoitellen asiat ovat edenneet aikataulun mukaisesti ja toisaalta on ollut paljon minusta riippumattomia asioita, joihin en ole pystynyt vaikuttamaan. Opettajille tehty verkkokysely toteutettiin Sur-wayllä, johon minulla ei ollut suoraan pääsyä vaan materiaali kertyi tilaajan verkkokyselytilille. Tästä syystä en tiennyt, milloin opettajat olivat vastanneet kyselyyn ja millä aikataululla voin edetä. Aluksi olin kartoittanut itselleni selkeän aikataulun, milloin mikäkin opinnäytetyön osa-alue tulee olla valmis, mutta jouduin joutamaan itse asettamasta aikataulusta.

Haastatteluajkojen sopiminen opettajien kanssa toi omat haasteensa. Tässä kohtaa huomasin oman turhautumiseni. Eniten turhautumista aiheutti se, että osa opettajista eivät vastanneet yhteenkään yhteydenottoon. Tästä syystä minulle jäi epäselväksi mistä vastaamattomuus verkkokyselyyn tai haastatteluun johtui. Yhdeksi syyksi yhteydenottoihin vastanneet opettajat kertovat ajanpuutteen, mutta niiltä opettajilta, joilta en saanut minkäänlaista vastausta jään miettimään opettajien aitoa sitoutumista Taidot elämään-hankkeen toimintaan.

Aikataulun rikkomisesta huolimatta sain tarpeeksi materiaalia kerättyä. Pohdittavaksi jää, kuinka paljon laajemmin olisin saanut tietoa, mikäli kaikki Taidot elämään-hankkeeseen osallistuneet opettajat olisivat antaneet äänensä kuuluu. Arkisista kiireistään huolimatta vastanneet opettajat ottavat kiitollisina vastaan Taidot elämään-

hankkeen toiminnot. Opettajat kokevat toiminnoista olevan merkitystä VALMA-luokissa opiskeleville nuorille. Toiminnot harjoittavat nuorten elämäntaitoja opetus-suunnitelman mukaisesti.

Haasteena koin sen, että olin mukana hankkeessa coachina. Minulla on omakohtainen mielipide oppituntien suunnittelusta ja niiden kulusta. Jouduin useasti opinnäytetyötä kirjoittaessa palauttamaan mieleeni varsinaisen tutkimuskysymyksen, jotta en lähde kirjoittamaan mielipidekirjoitusta vaan opinnäytetyö nojaisi luotettaviin tietoihin. Kaikista haasteista huolimatta koen, että opinnäytetyö on tuottanut tilaajalle kuvan hankkeen tarpeellisuudesta.

Onnistumisen iloa koen saavani oppimalla uutta itsestäni. Valmistumisen jälkeen näkisin itseni työskentelevän VALMA-luokassa koulunkäyntiohjaajana tai koulunuoriso työntekijänä. Taidot elämään-hanke ja VALMA-luokissa opiskelevat nuoret olivat aihe alueena minulle täysin vieras. Merkitys tällaisesta hankkeesta ja sen tärkeydestä nuorille, joilla on haasteita elämässä, selkeytyi tämän opinnäytetyön tekemisen kautta. Elinikäisessä oppimisessa on kysymys juuri siitä, että ihmiseen ikään kuin imeytyy ja kasautuu jatkuvasti monen tyyppisiä tietoja, taitoja, valmiuksia, joiden perusteella hän ajattelee, tulkitsee, asettaa tavoitteensa, suuntautuu, toimii, sopeutuu, mukautuu, hyökkää ja puolustaa (Silvennoinen & Tulkki 2004, 63).

LÄHTEET

Aappola- Kari, Sinikka & Werde- Jäntti, Matilda 2016. Perinteisiä toiveita nykyhetkeen kiinnittyviä pelkoja - Nuoret pohtivat tulevaisuutta. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisoasian neuvottelukunta. Nuorisoverkosto. Grano multiprint Oy (2017), 159-172

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kolehmainen, Marjo & Lahtinen, Pauliina 2014. Nuorisotyötä koulussa. Yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen. Sarja B 32. Projektiraportit ja selvitykset. Kaarina: Winbase OY

Kuure, Tapio & Perttu, Helinä (toim.) 2007. Arvot, arvostukset ja luottamus nuorten elämässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Känkänen, Päivi 2013 Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa -kohti tilaa ja kokemuksia. Tampere: Juvenes print. Suomen yliopisto paino OY

Laine, Anne & Ruishalme, Outi & Salervo, Pirjo & Siven, Tuula & Välimäki, Päivi 2010. Opi ja ohjaa **Sosiaali-ja terveysalalla**. 9.painos.Helsinki: WSOY pro OY

Lasten ja nuorten säätiö. 2018 a. Taidot elämään toiminta. Viitattu 15.2. 2018

<http://www.nuori.fi/toiminta/taidot-elamaan/>

Lasten ja nuorten säätiö. 2018 b. Taidot elämään taidetyöpajat. Viitattu 15.2.2018

<http://www.nuori.fi/toiminta/taidot-elamaan/taidetyopajat/>

Lasten ja nuorten säätiö. 2018 c. Taidot elämään yritysysteistyö. Viitattu 15.2. 2018

<http://www.nuori.fi/toiminta/taidot-elamaan/yritysyhteistyö/>

Lasten ja nuorten säätiö. 2018 d Taidot elämään amk-yhteistyö. Viitattu 15.2. 2018

<http://www.nuori.fi/toiminta/taidot-elamaan/amk-yhteistyö/>

Lasten ja nuorten säätiö. 2018 e. Tietoa meistä/ elämäntaidot. Viitattu 1.5.2018

<http://www.nuori.fi/tietoa-meista/elamantaidot/>

Lasten ja nuorten säätiö (2015) Toiminta suunnitelma 2016. Viitattu 18.4.2018

<http://www.nuori.fi/wp-content/uploads/2015/10/Toimintasuunnitelma-2016-FINAL-20151013.pdf>.

Myllyniemi, Sami (toim.) 2016. Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisoasian neuvottelukunta. Nuorisotutkimusverkosto. Grano Multiprint Oy (2017)

Nuorisolaki 1285/2016 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry. 2016. Nuorista Suomessa 2016. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, elinoloistaan ja nuorisotyöstä. Tutkimuskooste.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 1. painos. Helsinki: WSOY pro OY.

Opetushallitus- Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus. Opetussuunnitelma. 2018 a. Viitattu 15.2.2018

www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja.../valmentavat_koulutus

Paniikkihäiriöyhdistys ry. ELÄ! Elämän punaista lankaa etsimässä. Toiminnalliset menetelmät. Viitattu 1.5.2018

<http://www.ela.fi/akatemia/toiminnalliset.php>

Palokari, Sirpa 2013. Armollinen itseksi. Juva: PS-kustannus.

Reivinen, Jukka (toim.) & Vähäkylä, Leena 2013. Ketä kiinnostaa lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus OY.

Saarinen- Kauppinen & Puusiniikka 2006. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu) Tampere: yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 25.4.2018

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Vantaa: Tammi.

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2017. Erityisopetus. Koulutustilastot. Helsinki: tilastokeskus. Viitattu 15.3.2018.

http://www.stat.fi/til/erop/2016/erop_2016_2017-06-13_tau_009_fi.html

Silvennoinen, Heikki & Tulkki, Pasi (toim.) 2004. Elinikäinen oppiminen. Tampere: Tammer-Paino Oy

Vilmilä, Fanny 2016. Elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 102. Viitattu 18.4.2018

https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/elamantaitojen_aarella.pdf

LIITTEET

LIITE 1

Hyvä vastaanottaja/opettaja,

Taidot elämään -ohjelmassa on tärkeää selvittää, miten ohjelma tukee Valma-opettajien työtä ja mitä käytännön lisäarvoa se tuo lukuvuoteen. Teen opinnäytetyöni tähän aiheeseen liittyen. Opinnäytetyön tarkoituksena on kerätä tietoa, jonka avulla voidaan kehittää toimintoja ja työkaluja sellaisiksi, että niillä olisi jatkumo opetustyössä ja että ne tukisivat opettajien työtä Valma-luokissa. Opinnäytetyöni kannalta on äärimmäisen tärkeää saada myös nuorten ääni kuuluviin.

Opinnäytetyöni koostuu kahdesta vaiheesta; verkkokyselystä ja mahdollisuuksien mukaan myös haastatteluista. Opinnäytetyön verkkokyselyosuus on sisällytetty Taidot elämään -ohjelman kyselylomakkeeseen ja mahdolliset haastattelut tullaan toteuttamaan maaliskuussa 2018 taidetyöpajojen jälkeen. Osa haastatteluista tehdään puhelimen tai skypen välityksellä. Tulen olemaan teihin pian yhteydessä ja varaamaan sopivia haastattelu-aikoja. Haastattelut käsitellään anonyymisti, jossa yksittäisiä vastaajia ei voi tunnistaa. Jos palautekyselyyn vastattaessa herää kysymys tarvitseeko kysely oppilaitokseltanne tutkimusluvan, olethan ystävällisesti pikaisesti yhteydessä.

Vastaan mielelläni opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiin sähköpostitse christa.wikberg@humak.fi

Linkit palautekyselyihin

Opettajan linkki https://my.surveypal.com/OPEPALAUTE2018_laaja

Opiskelijoiden linkki <https://my.surveypal.com/OPPILAAT2017-2018>

Kiitos yhteistyöstänne jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,

Christa Wikberg, yhteisöpedagogi-opiskelija Humanistisesta ammattikorkeakoulusta ja tutkimuksen ohjaava opettaja Tiina Valkendorff.

Työn tilaaja: Lasten ja nuorten säätiö

LIITE 2

Verkkokysely

TAIDOT ELÄMÄÄN -OPINNÄYTETYÖ

Tämä osuus selvittää Taidot elämään eri toimintojen antia Valma-luokissa, joka on osa opinnäytetyötä. Vastaa niiden toimintojen osalta, joihin ryhmäsi on osallistunut lukuvuoden aikana. Opinnäytettä tekee HUMAKin opiskelija Christa Wikberg.

Taidetyöpaja (3 päivää kestäviä taidepajoja järjestetään vuosittain 1-2kpl. Taidelajeina sirkus, lyhytelokuva ja musiikki)

Coachaus (Coachit ovat AMK-opiskelijoita, jotka ohjaavat VALMA-luokissa elämän- ja työelämä-taitoihin liittyviä oppitunteja)

Yritysyhteistyö (Yritysyhteistyön puitteissa järjestetään kouluvierailuja, esim. Alma Median uratarina-vierailut ja tuettuja työharjoitteluja, esim. Valmet)

Innostajan vierailu (Innostajat eli dreamsterit vierailevat luokissa innostamassa ja kertomassa oman elämäntarinan kautta unelmista ja elämäntaidoista. Innostajia ovat mm. Krista Kosonen ja Tommy Lindgren)

1. Arvioi asteikolla 1-5, kuinka paljon ohjelman eri osa-alueet hyödyttivät nuoria VALMA-vuoden aikana? 1-ei ollenkaan 5- hyvin paljon
  - * Taidetyöpaja
  - * Coachaus
  - * Yritysyhteistyö
  - * Innostaja
2. Mikä näistä neljästä toiminnosta tuki mielestäsi parhaiten omaa opetustyötäsi? Valitse yksi ja perustele valintasi.
3. Arvioi asteikolla 1-5, miten ohjelman eri osa-alueet tukevat opetussuunnitelmaa.
  - * Taidetyöpaja
  - * Coachaus
  - * Yritysyhteistyö
  - * Innostajan vierailu
  - * Ryhmäni ei osallistunut
4. Kerro omin sanoin, miten toiminta mielestäsi suhteutuu opetussuunnitelman toteuttamiseen?
5. Kuinka paljon Taidot elämään -toiminnot toivat lisäarvoa omaan työhösi?

0 ei ollenkaan 10 erittäin paljon

* taidepaja

* coachaus

* yritysyhteistyö

* innostaja

6. Minkä näistä neljästä toiminnosta valitsisit ryhmällesi, jos voisit valita vain yhden? Perustele valintasi.

7. Jos toiminta olisi maksullista, mistä toiminnoista oppilaitokset voisivat mielestäsi maksaa?

8. Opitko Taidot elämään- toimintojen aikana jotakin uutta ryhmästäsi?

Kyllä

En

En osaa sanoa

Jos vastasit kyllä, mitä opit?

9. Miten arvioisit kuluneen lukuvuoden aikana tarjotun toiminnan määrää?

Toimintaa oli liian paljon

Toimintaa oli sopivasti

Toimintaa oli liian vähän

En osaa sanoa

10. Mitkä eri osa-alueet ovat jääneet elämään luokan arkeen?

(esim. luokkaan on hankittu/hankitaan sirkuspallot, yhdessä tehtyä biisiä tai lyhytelokuvaa esitetään oppilaitoksen tilaisuuksissa, coachien käsittelemiä teemoja on jatkettu/jatketaan luokan kanssa).

Taidepaja

Coachaus

Yritysyhteistyö

Innostajan vierailu

Ei mitkään

Kerro millä tavoin?

11. Mitä muuta haluaisit sanoa? Tai onko mielessäsi jokin muu kehittämisidea tai ajatus, jonka haluat jakaa. Sana on vapaa!

Suurkiitos palautteestasi ja osallistumisestasi Taidot elämään toimintaan! Muistathan vielä lähettää vastauksesi.

LIITE 3

Puolistukturoitu haastattelu:

1. Mitä lisäarvoa Taidot elämään toiminnot toivat omaan työhösi?
2. Mihin tarpeisiin ohjelma mielestäsi vastaa? Millä tavoin?
3. Opettajien tapaamisten merkitys sinulle?
4. Miten aikatauluttaminen sujunut, jos vertaat niitä VALMA-koulutuksen lukuvuoteen/ opetussuunnitelmaan?
5. Koitko saavasi tarpeeksi tukea Taidot elämään hankkeelta lukuvuoden alussa/ lukuvuoden lopussa?
6. Koitko Taidot elämään hankkeen toimintojen vaikuttavan ryhmäytymiseen?